

Turku 29.10.2015

”Pakolaiskriisin juurilla: näkökulmia Etiopiasta, Irakista ja Somaliasta” -seminaari

Ismo Söderling

”Miksi ihmiset tappavat toisiaan?” kysyttiin Siirtolaisuusinstituutin ja kotimaisen kehitysyhteistyöjärjestön Finndevon järjestämässä pakolaisseminaarissa 29.10.2015. Seminaarissa keskityttiin erittäin ajankohtaiseen pakolais- ja turvapaikkatilanteeseen. Suomi on syyskuusta lähtien vastaanottanut viime vuoteen verrattuna moninkertaisen määrän turvapaikanhakijoita.

Turun Kristillisellä opistolla pidetty tilaisuus keräsi mukavasti lähes 90 osallistujaa. Napakoiden, mutta informatiivisten esitelmien ohella keskustelu ja kysymykset tarjosivat huomattavasti uutta tietoa ajankohtaisista pakolaiskysymyksistä.

Tapahtuman kunniaksi on sanottava, että nyt ei kantaväestö keskustellut keskenään, vaan ohjelmaa rakennettaessa oli huomioitu nimenomaan myös uussuomalaisten eli Suomeen muuttaneiden mielipiteet ja näkökulmat.

Tilaisuuden aloitti Abdullah Sultani (Finndevon International) kertaamalla lyhyesti pakolaisten lähtömaiden tilannetta. Samoin hän toi selkeästi esiin sen, miten vaikea tilanne useimmissa lähtömaissa on: vaikka kaikki eivät asuisikaan juuri sota-alueilla, ei sotien vaikutuksilta voi välttyä rauhallisilakaan seuduilla. Erilaiset ryhmät pakkovärväävät nuoria ihmisiä tiesuluilla, ruuasta ja hygieniasta on pula ja koulujärjestelmät eivät toimi. Kunkin kriisimaan taloudellinen tilanne heijastuu myös reuna-alueille: jos kansantalous on lamassa, sitä ovat silloin myös perheiden taloudet. Pahan kierre ja siihen liittyvä uhka on kiihtyvä – siksi maasta lähdetään pois. Esitelmöitsijä toikin painokkaasti esille sen, että täällä läntisessä Euroopassa on vähän tietoa lähtömaiden tilanteesta aluetasolla.

Turvapaikanhakijoiden joukossa on enenevässä määrin myös yrittäjiä, jotka aikansa sotaa koettuaan ovat päättäneet siirtää toimintansa pois kotimaastaan. Abdullah Sultani painottikin, että nyt on huomioitava myös ne, jotka haluavat esimerkiksi siirtää liiketoimintansa Suomeen.

Tutkija Marko Juntunen käsitteli esityksessään sosiaalisen median roolia pakolaisprosessiin liittyvänä tekijänä. Hän toi erinomaisella tavalla esille, miten nopeasti mediavallankumous on kohdannut Irakin: maa sai laajakaistayhteydet vasta vuonna 2006 ja arabiankielisen Facebookin ja Googlen vuonna 2009. Irakilaiset ovat nopeasti omaksuneet sähköisen median käytön. Käynnissä oleva suuri muuttoaalto perustuukin nimenomaan nopeaan tiedonsaamiseen ja -välittämiseen. Jos aiemmin Irakissa on vaiettu esimerkiksi ihmiskuljetuksen käytännöistä, niin sosiaalisen median myötä tiedon välittäminen on avointa ja reaaliaikaista. Niinpä pakomatulle lähtijöille ”sataa” tarjouksia veneiden omistajilta ja eri etappien oppailta, samoin mediassa on mainoksia yöpymispaikoista jne. Ollakseen todellinen avoin tietotori, sosiaalinen media välittää paitsi juoruja ja huhuja, myös tietoja kadonneista.

Parhaimmillaan sosiaalinen media on pakolaiselle kuin meikäläinen matkatoimisto:

”Kutsumme sekä perheitä että nuoria miehiä mukaan. Lähdemme matkaan Bagdadista lokakuun lopussa ja jatkamme matkaa huviveneellä Turkista... kunnes saavumme Saksaan. Hinta 4 500 euroa, alle kaksivuotiaat lapset ilmaiseksi ja muut (alaikäiset) puoleen hintaan. Lähdemme matkaan Marmariksesta Turkista kohti Rhodosta Kreikassa. Merimatka kestää kuusi tuntia”. (Juntunen 29.10.2015).

Varoituksiakin jaetaan sosiaalisessa mediassa: *”Ole varovainen Grazissa, pukeudu eurooppalaisittain, näytä rentoutuneelta”* (Juntunen 29.10.2015).

Tutkija Abdirashid Ismail ja dosentti Marja Tiilikainen valottivat Somalian tilannetta. He toivat erilaisilla tilastotiedoilla esille hyvin Somaliasta erilaiset taustat: lähtijöistä lähes 4/5 on kaupungeista. Maansa jättävien koulutus vaihtelee suuresti, vaikkakin yli kolmasosalla on vähintään toisen asteen koulutus. Lähtijöissä on myös selvästi miehinen yliedustus, sillä naisista lähtijöitä on vain reilu kolman-

nes. Suurin osa lähtijöistä on alle 25-vuotiaita. Abdirashid Ismailin mukaan Somalian tilanne alkaa josain määrin rauhoittumaan – niinpä lukionsa päättäneellä esimerkki-naisella suurin motiivi jättää kotimaansa oli päästä kunnolliseen korkeakoulutukseen ulkomaille.

Marja Tiilikainen toi selvästi esille, kuinka haastavaa on somalialaisten kotoutuminen esimerkiksi Suomeen. Toki onnistuneitakin kotoutumistarinoita on, joten parempaan suuntaan ollaan menossa. Keskustelussa tuotiin esille, että työvoimaan kuuluvista somaleista vain parisen prosenttia toimii yrittäjinä. Yksittäistä selitystä alhaiselle luvulle on vaikea löytää. Muiden maahanmuuttajien keskuudessa esimerkiksi ravintolayrittäjyys on yleistä. Somalian kohdalla tämä ei oikein toimi, sillä he suhtautuvat kielteisesti alkoholitarjoiluun. Alkoholiton ravintola ei nyky-Suomessa taida ainakaan vielä olla taloudellinen kultakaivos.

Marja Tiilikainen piti maamme kotouttamisen valttikortteina somalien aktiivista järjestötoimintaa, pätevää viranomaistyötä sekä Suomen asuntopolitiikkaa, jossa eri alueilla asuu rinnakkain eri etnisiä ja sosiaalisia ryhmiä. Tiilikainen totesi, että kotoutumisen onnistuminen mitataan vasta pitkällä juoksulla eli sillä, miten toinen ja kolmas sukupolvi integroituvat.

Abdullahi Sultan Finndevosta toi karulla tavalla esille salakuljetukseen liittyvät vaarat. Esitelmässään ”*Etiopia: kauttakulkumaa ja ihmisalakuljetus*”

hän toi esille ns. magafe-ilmiön. Magafe on Libyassa toimiva verkosto, joka paitsi salakuljettaa ihmisiä, myös tehokkaasti rahastaa salakuljetettavia. Ja jos rahaa ei ole, vaihtoehtona on vaikkapa mukana mahdollisesti olevan lapsen myynti orjaksi tai karjan poisottaminen. Etiopiasta ja Somaliasta Libyaan tulevat ovat täysin näiden magafe-sotilaiden armoilla. (Tämän kirjoittaja I. S.: Magafe-hakusanalla netistä löytyy dokumentteja siitä, miten laivat lastataan Libyassa rahastuksen vuoksi piripintaan. Kun päästään matkaan, magafet kylmästi heittävät liikapainoa mereen).

Kotimaista viranomaispuolta edustivat ulkoministeriön osastopäällikkö Jarno Syrjälä ja maahanmuuttoviraston ylitarkastaja Juho Repo. Kumpikin toi esille syvän huolensa ja vastuullisuutensa siitä, että Suomi on nyt uuden tilanteen edessä, joka vaatii yksituumaisuutta, resurssointia ja johtajuutta. Virkamieheksi Jarno Syrjälä yllättävänkin selkeänaisesti tuomitsi hallituksen päätöksen leikata rapakasti ensi vuoden budjetista kehitys yhteistyörahoja. Nyt, jos koskaan, näillä rahoilla olisi käyttöä nimenomaan eri leireillä olevien pakolaisten elinolojen turvaamisessa. Panostus lähtöalueille toki helpottaisi paitsi ihmisten elinoloja, samalla vähentäisi lähtöpaineita.

Tämä kirjoituksen otsake ”Miksi ihmiset tappavat toisiaan” liittyy Maahanmuuttoviraston ylitarkastaja Revon retoriseen kysymykseen – johon hän ei edes odottanut vastausta. Esityksessään Juho Repo

keskittyi maamme turvapaikkamenettelyn käytäntöihin. Vaikka Suomi on lamassa, niin turvapaikkakäytäntömme eivät ole lamaantuneet. Siitä ovat osoituksena viranomaisten saumaton yhteistyö ja vaikkapa Tornioon ”polkaistu” järjestelykeskus, jota on käyty ulkomaita myöten ihmettelemässä.

Seminaari oli erinomainen osoitus siitä, miten Siirtolaisuusinstituutti kumppaninsa Finndevon kanssa pystyy reagoimaan nopeasti ajankohtaisiin siirtolaisuusky-

Paneeliin, jonka vetäjänä toimi tutkimusjohtaja Elli Heikkilä, osallistuivat (vasemmalta) Marja Tiilikainen, Jarno Syrjälä, Marko Juntunen, Juho Repo ja Abdullahi Sultan. Kuva: Ismo Söderling.

symyksiin. Järjestäjille annettakoon sulka hattuun myös siitä, että kerrankin mukana oli riittävässä määrin kotimaisten asiantuntijoiden ohella myös uussuomalaisia, joilla on omakohtaisia kokemuksia seminaariin teemasta. Kokemus puhui.

Jälkikirjoitus:

Tämän seminaariarvioni kirjoitin mustana perjantaina eli 13.11.2015. Tuolloin tapahtui Ranskassa järkyttävä terrori-isku, joka tämän hetkisten tietojen mukaan vaati yli 120 uhria. Osa terroristeista oli ilmeisesti maahanmuuttajien jälkeläisiä.

Edellisenä päivänä olin käynyt pakolaisten vastaanottokeskuksessa ilmoittautumassa vapaaehtoistyöhön. Siellä keittiön nurkassa istui hiljainen mies muiden asukkaiden ympäröimänä. Hän oli juuri saanut kuulla, että oli pommituksissa menettänyt koko perheensä ja sukunsa.

Tässä myllerryksessä ei ole voittajia, mutta toivoa paremmasta maailmasta emme saa menettää. Tapahtumat vain osoittavat, miten tärkeää on panostaa kotoutumiseen, turvapaikkaa hakevien ihmisarvoiseen kohteluun ja yhteisten pelisääntöjen omaksumiseen.

Pariisin terrori-iskun uhreja muistettiin ympäri maapalloa trikolorivärein valastuilla julkisilla rakennuksilla ja monumenteilla. Oheinen kuva valaistusta kirjastosillasta Turussa. Kuva: Ismo Söderling.